

Alþingi
Erindi nr. P 138/2805
komudagur 11.6.2010

Reykjavík 9. júní 2010

Ólína Þorvarðardóttir, formaður umhverfisnefndar Alþingis

Vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum nr. 18/1996 um erfðabreyttar lífverur

ORF Líftækni gerir nokkrar athugasemdir við frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 18/1996 um erfðabreyttar lífverur, sem gert er ráð fyrir að Alþingi taki til annarra umræðu í vikunni. Verði frumvarpið samþykkt óbreytt í þeirri mynd sem birtist með nefndaráli umhverfisnefndar, getur það haft alvarlegar afleiðingar í för með sér fyrir starfsemi og vöxt ORF Líftækni á Íslandi og dótturfyrirtækis, þess Sif Cosmetics. Hjá fyrirtækinu starfa nú um 40 manns og stefnt er að hröðum vexti á næstunni með aðkomu erlendra fjárfesta og auknum útflutningi. Í núverandi áætlun er gert ráð fyrir að akuryrkja og úrvinnsla á stórum skala fari fram á Suðurlandi og í Skagafirði.

Meginmarkmið frumvarpsins er að innleiða tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2001/18/EB um sleppingu erfðabreyttra lífvera út í umhverfið. Í tilskipuninni felst m.a. að mat skuli fara fram á umhverfisáhættu við sleppingu erfðabreyttra lífvera í umhverfið og aðgengi almennings að upplýsingum skuli aukið. Þó ORF Líftækni telji að ákvæði í tilskipuninni séu nokkuð ströng, er ljóst að Ísland þarf að taka þessa tilskipun upp með breytingu á lögum. Fyrirtækið gerir því ekki athugasemd við að lögum sé breytt til að mæta ákvæðum Evróputilskipunarinnar. Það er hins vegar ljóst að hvergi í heiminum er gengið lengra í eftirliti og upplýsingagjöf um erfðabreytta ræktun en í Evrópu. Í því lagafrumvarpi sem nú liggja fyrir Alþingi er gengið enn lengra en í Evróputilskipuninni í ýmsum veigamiklum atriðum. Þá er almennt orðalag lagafrumvarpsins allt mun neikvæðara en í tilskipuninni sjálfri.

Með áætlunum breytingum á lögum er enn þrengt að starfsskilyrðum nýsköpunarfyrirtækisins ORF Líftækni á Íslandi og þau gerð erfiðari en í öðrum löndum Evrópu, hvað þá í Kanada og Bandaríkjunum. Mikilvægur liður í áætlunum fyrirtækisins er að hefja akurræktun á erfðabreyttu byggi til framleiðslu á verðmætum próteínum. Fyrirtækið óskar eindregið eftir því að fæti verði ekki brugðið fyrir þau áform að aukin ræktun geti farið fram á Íslandi og að löggjafinn haldi sig við markmið tilskipunarinnar sem verið er að innleiða og geri ákvæði íslenskra laga ekki strangari en þörf er á. Einnig er ljóst að miklu skiptir hvernig framkvæmd nýrra laga verður háttáð og að þar verði gætt meðalhófs en ekki gengist við ítrustu kröfum fámenns en háværs hóps andstæðinga erfðatækni.

Helstu atriði sem ORF Líftækni gerir athugasemdir við í frumvarpinu:

Nánari útlistanir á athugasemdum ORF Líftækni er að finna í umsögn um frumvarpið sem kynnt var umhverfisnefnd Alþingis á fundi 3. júní síðastliðinn. Í eftirfarandi athugasemdum er miðað við númer lagagreina eins og ætlað er að þau verði í nýjum lögum um erfðabreyttar lífverur, en ekki greinar lagafrumvarpsins sjálfs.

Með breytingartillögum meirihluta umhverfisnefndar (Þskj. 1211 - 516. mál), er hnykkt á notkun svokallaðrar varúðarreglu í 1. grein laganna og markmið þeirra skv. breytingartillögunni er að „vernda náttúru landsins, líffræðilega fjölbreytni, vistkerfi og heilsu manna og dýra gegn hugsanlegum skaðlegum og óæskilegum áhrifum erfðabreyttra lífvera. Tryggja skal að framleiðsla og notkun erfðabreyttra lífvera fari fram á siðferðilega og samfélagslega ábyrgan hátt í samræmi við varúðarregluna og grundvallarregluna um sjálfbæra þróun.“

Hægt er að líta þannig á að breytingartillaga meirihluta umhverfisnefndar um að skjóta inn í 1. greinina orðinu „hugsanlegum“ mildi orðalag greinarinnar í þá veru að ekki sé lengur fullyrt að erfðabreyttar lífverur hafi neikvæðar afleiðingar í för með sér. Hins vegar útvíkkar þessi breyting einnig mögulega markmið greinarinnar út í hið óendanlega, því hvað er ekki hugsanlegt? Að nota þetta orð í markmiðsgrein frumvarpsins opnar á óendanlega möguleika fyrir andstæðinga erfðatækni á að gera kröfur um rannsóknir og úttektir á öllum „hugsanlegum hættum.“ Miklu nær væri að tala um „möguleg skaðleg og óæskileg áhrif.“ Í sambandi við varúðarregluna er mikilvægt að skilgreining á henni liggi fyrir. Sumir vilja skilgreina hana sem svo að allt sem ekki sé vísindalega sannað að sé óskaðlegt, sé bannað. Samkvæmt því er allt bannað, því vísindi sanna aldrei neitt, heldur felst vísindaleg aðferð í að hrekja tilgátur og vísindaleg fullvissa er ekki til. Í þessu sambandi vísast í

umsögn frá Háskóla Íslands um frumvarpið þar sem lagt er til að í framkvæmd varúðarreglunnar þurfi umsækjandi að færa fyrir því gild vísindaleg rök að hætta fylgi ekki sleppingu erfðabreyttra lífvera.

Í 1. grein er jafnframt kveðið á um að eitt markmið laganna sé að vernda „líffræðilegan fjölbreytileika.“ Þó það sé gott markmið í sjálfu sér er erfitt að sjá hvaða tilgangi þetta gegnir í þessum lögum, enda er þetta ákvæði ekki að finna í tilskipuninni sem verið er að innleiða. Hætta er á að þetta muni flækja mat á umhverfisáhættu langt umfram það sem gert er ráð fyrir í Evróputilskipuninni.

Í 4. grein er enn gengið lengra en í tilskipuninni sjálfri sem frumvarpinu er ætlað að innleiða. Á henni má skilja að erfðabreyttri lífveru hafi verið sleppt umkringi hana ekki fjórir „veggir“. Í fyrri lögum er hins vegar talað um tálmanir og er það í samræmi við tilskipunina þar sem talað er um „containment measures“. Benda má á að í tilfalli bakteria er hugtakið „veggur“ t.d. marklaust. Fyrir ORF Líftækni má einnig spyrja hvort að gler í gróðurhúsi teljist „veggur“. Ef ekki, er hér um grundvallarbreytingu að ræða sem kynni að kippa fótunum undan rekstri hátækni gróðurhúss fyrirtækisins í Grindavík og þar með starfsemi þess á Íslandi. Ennfremur má benda á það að með þröngri túlkun myndi akurræktun ekki falla undir sleppingu ef að akurinn væri umkringdur vegg. Í 3. grein er ennfremur enn og aftur skotið inn orðinu „líffræðileg fjölbreytni“ sem ekki er að finna í tilskipuninni.

Í nýjum IV kafla er fjallað um upplýsingagjöf til almennings. Í 10. grein er gerð grein fyrir því að vissum upplýsingum sé heimilt að leyna vegna samkeppnismála, en taldar upp upplýsingar sem ekki má leyna. Það er mjög gagnrýnivert að staðsetning sleppingar skuli vera þar á lista. Hér á landi og erlendis er þekkt að öfgahópar hafa valdið skemmdarverkum á akurræktun á erfðabreyttum plöntum. Þannig eyðilögðu öfgamenn sl. sumar tilraunareit ORF Líftækni í Gunnarsholti, sem frestaði mikilvægum tilraunum um heilt ár með miklum tilkostnaði. Í Þýskalandi hefur verið gripið til þess ráðs að láta lögreglu vakta akurinn allt sumarið – hefðum við Íslendingar efni á slíku? Stjórnvöld í Bretlandi hafa séð sig knúin til að endurskoða þetta ákvæði og erfitt er að sjá af hverju nákvæm staðsetning þarf að vera öðrum kunn en þar til bærum eftirlitsaðilum og öðrum hlutaðeigandi aðilum.

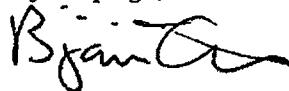
21. grein er hægt að túlka sem svo að sækja þurfi um sérstakt markaðsleyfi á öllum vörum sem innihalda eitthvað sem framleitt er í erfðabreyttum lífverum. Meirihluti umhverfisnefndar lagði til breytingar á 2. grein frumvarpsins til að koma í veg fyrir þetta. Samsvarandi breytingar þarf að gera á 21. greininni, þannig að talað sé þar einnig um „erfðabreyttar lífverur, svo og vöru sem inniheldur þær að einhverju leyti,“ í stað „sem eru að hluta eða öllu leyti úr erfðabreyttri lífveru eða lífverum.“

Í 26. grein er Umhverfisstofnun afhentur opinna tékki fyrir kynningarstarfi á kostnað umsækjanda. Eini kostur umsækjanda til hafa áhrif á slíkan kostnað virðist vera að draga umsókn til baka. Þó nú sé dregið saman í ríkisfjármálum er óásættanlegt að fyrirtæki, háskólar og aðrar stofnanir fái sendan reikning fyrir slíkum ófyrirséðum kostnaði.

Að lokum vil ég geta þess að ORF Líftækni hf hefur þróað tækni sem er einstök á alþjóðlegum mælikvarða og hefur skipað sér í fremstu röð fyrirtækja í heiminum á þessu sviði. Til marks um það má benda á að okkur tókst að fá erlenda fjárfesta inn í fyrirtækið í miðju bankahruninu, eitt örfárri, íslenskra fyrirtækja. Fyrirtækið er nú með yfir 130 mismunandi prótein í framleiðslu og horfir til margra, ólíkra markaða, allt frá snyrtivörum og lyfjum til stofnufrumulækninga. Til að þessi árangur náðist þurfti mikið hugvit, mikla eljusemi, áræðni og þor, ásamt miklu fjármagni sem erfitt var að sækja í því andrúmslofti sem ríkti undanfarin ár. En þetta tókst og nú er fyrirtækið fyrst í þeirri stöðu að geta nýtt sér þetta forskot á alþjóðlegum vettvangi. Með því að ganga enn lengra en tilskipun Evrópuþingsins segir til um, er í raun verið að senda þau skilaboð að innan stjórnsýslunnar á Íslandi ráði öfl er hafi engan áhuga á atvinnusköpun hér á landi er tengist nýsköpunarfyrirtæki okkar. Þetta viðhorf mun hafa bein áhrif á framtíðaruppbyggingu fyrirtækisins hér á landi.

Afrit sent: umhverfisnefnd Alþingis, Samtök iðnaðarins, Samtök atvinnulífsins, iðnaðarráðherra

Virðingarfyllst,

Björn Örvar, Framkvæmdastjóri ORF Líftækni og Sif Cosmetics